

Finansiella tjänster: utmaningar och framtidsutsikter – Översiktsrapport

Sammanfattning

Inledning

Den senaste tidens finanskris har visat vilka allvarliga utmaningar som den europeiska finanstjänstesektorn står inför. Vilka är utsikterna för att den här krisen ska leda fram till en livskraftig finansindustri som har bättre återhämtningsförmåga? I den här rapporten behandlas de ekonomiska trenderna inom bank- och försäkringssektorn samt diskussionen om finansmarknadernas reglering. Här görs en detaljerad genomgång av de olika affärsmodeller som tillämpas inom finanssektorns olika segment för att bemöta krisen. Slutligen utvecklas scenarier för den potentiella anpassningsprocessen inom den europeiska finanstjänstesektorn. Undersökningen har utförts genom fallstudier av ett antal olika företag inom sektorn, en Internetenkät samt intervjuer med experter från företag, arbetsmarknadens parter, forskningsinstitut och myndigheter samt en ingående analys av företags verksamhetsförklaringar och finansiella data.

Politiskt sammanhang

Vi har sannolikt inte sett slutet på den rad av chocker som bankernas sårbarhet har gett upphov till. Ökande kreditrisker på fastighets- och produktmarknaderna samt bland bankerna i Europa och USA kommer att inverka negativt på banktillgångar och den ekonomiska tillväxten. Samtliga utgångsscenarier som har utarbetats av Europeiska kommissionen pekar därför i riktning mot en övergångsfas med låg eller till och med negativ tillväxt. Det positiva är att arbetet med lagstiftningsreformer nu har inletts. Osäkerheten kring vad de omfattar och innebär har minskat sedan den amerikanska senaten nyligen godkände lagstiftningsförslaget om Wall Street-reformen och EU fattade beslut om regleringen av hedgefonder och andra frågor. Den globala debatten om ett sådant världsomfattande regelverk som G20-regeringarna vill se fortsätter.

Huvudresultat

Som ett sätt att hantera krisen har finansföretagen anpassat sina affärsmodeller och fokuserat på styrkorna i sin kärnverksamhet. En omfattande deleveraging-process (skuldreducering) kan noteras framför allt inom private banking. Ett antal privata banker har försökt utöka sin retail och commercial banking-verksamhet, men har återgått till investment banking när kapitalmarknaderna har visat lovande möjligheter. De statsägda bankerna, som ingår i de allmänna räddningsprogrammen, har omstrukturerats genom att perifer och riskfylld verksamhet har sålts av. Riskbedömningsverktygen har förbättrats och soliditeten höjts. Balansräkningarna har återställt genom omfattande nedskrivningar och stora delar av verksamheten har blivit lönsam igen.

Denna återgång till lönsamhet har emellertid skett på bekostnad av omfattande arbetsneddragningar. Under 2009 försvann cirka 10 procent av arbetstillfällena i de undersökta statsägda bankerna (cirka 5 procent i de undersökta privatbankerna). I de undersökta kooperativa bankerna minskade antalet anställda med 1 procent. Antalet arbetstillfällen ökade endast på ett försäkringsbolag och en så kallad etisk bank. Även om fallstudierna inte ger någon fullständig bild av hur sysselsättningen har utvecklats inom sektorn, visar de ändå hur omstruktureringen inom sektorn har påverkat antalet arbetstillfällen.

Ett flertal företag har sett över sina ersättningssystem till chefer och investeringsmäklare och satt inkomsten i relation till affärsresultatet sett över ett antal år. I allmänhet har bonusarna sänkts – i förhållande till de fasta lönerna – och utbetalningarna har senarelagts mellan tre och fyra år. En betydande andel av bonusarna ges nu i form av aktier. Det återstår fortfarande att se hur dessa förändringar påverkar investeringsbeteende och riskvilja.

Trots vissa generella trender uppvisar finansföretagens affärsmodeller betydande skillnader. De kan delas in efter tre olika synsätt. En första grupp utgörs av "liberala banker", investmentbolag och andra intermediärer som gör stora vinster på handelslager och handel för egen räkning. Samtidigt som de anpassar sin affärsverksamhet till de nya marknadsförhållandena försöker de fortsätta med sin vinstinriktade strategi och vill endast se mindre förändringar av regelverket.

En andra grupp utgörs av "statsägda banker", som kom under statlig kontroll under krisen och som nu står inför omfattande omstrukturering. De måste anpassa sig till substantiella förluster i handelslagren samt en omorientering av affärsstrategierna i riktning mot kärnverksamheten retail och commercial banking. Den offentliga tillsynen påverkar omstruktureringssprocessen i hög grad, men ger också betydande fördelar i form av statliga garantier.

En tredje grupp beskrivs som "hållbara" eftersom dessa institut följer långsiktiga affärsstrategier med mindre hävstångseffekt och inte lika långtgående vinstmål. Denna grupp har inte varit särskilt involverad i de nya finansmarknaderna och har därför endast drabbats av mindre förluster på grund av nedskrivningar av tillgångar. I denna grupp ingår en del av sparbankerna och de kooperativa bankerna, "de etiska banker" som nyligen har växt fram samt merparten av försäkringsbolagen.

Framtidsscenarioer

På grundval av ovanstående resultat har tre potentiella anpassningsscenarioer utarbetats för den europeiska finanssektorn.

Det förflutna är framtiden

Enligt detta scenario antas de stora aktörerna vara tillräckligt starka för att kunna se till att det inte blir någon omfattande reform av det finansiella systemet. Krisen betraktas generellt sett som en anhopning av ogynnsamma omständigheter snarare än ett systemfel. Detta gör att de "liberala" bankerna kan fortsätta med sina vinstinriktade strategier medan det "hållbara" segmentet klarar att bibehålla sin position, men utan att expandera i någon större omfattning. Efterhand som de "liberala" bankerna ökar i styrka, kommer de "statsägda" bankerna att sättas under press och staten kommer att försöka minska sitt engagemang i dessa institut. Enligt detta scenario antas ytterligare en finanskris kunna förhindras med endast mindre lagstiftningsändringar och retail och commercial banking beräknas ge tillräcklig stabilitet.

En ny världsordning för finansmarknaderna

Enligt detta scenario ska G20-regeringarna enas om en genomgripande reform av världens finansiella system i december 2010. Denna reform omfattar högre och riskbaserade soliditetsmått, ett särskiljande av investment banking från retail och commercial banking, inlämnande av upplösningssplaner ("living wills") – åtminstone från de stora aktörerna – samt en effektiv övervakning. Om dessa regler genomförs kommer det att minska konkurrensfördelarna för de liberala bankerna och innebära att de hållbara och statsägda företagen får en mycket bättre ställning. Högre soliditetsmått blir nyckeln till denna typ av anpassning, som kommer att kräva en lång och svår övergångsperiod.

Skilda ekonomier

Enligt detta scenario kommer finanskrisen inte att kunna hållas under kontroll. Med stigande fallissemangsnivåer och tyngda statsbudgetar kommer vissa regeringar i euroområdet att tvingas dra ned sina åtaganden med mellan 20 och 30 procent samt upplösa – stänga eller nationalisera – en rad banker. Åtstramningsprogram i de europeiska länderna blir en ytterligare börda för realekonomin och den stigande inflationen i USA och Storbritannien skapar ytterligare obalanser. Enligt detta scenario kommer den internationella regleringen av de finansiella marknaderna att misslyckas. En starkt vinst- och tillväxtinriktad grupp av företagsledare och branschfolk fortsätter att ägna sig åt kortsiktig spekulation och arbitrage, vilket stöds av en del länder med liberala finansmarknader. Vissa delar av samhället kommer att vända sig mot detta tillvägagångssätt och börja utveckla en lokal nätverksbaserad ekonomi. En genomgripande kritik av den globaliserade ekonomin leder till nya synsätt som grundar sig på "mikroorganismer" snarare än makroinstitutioner.

Enligt samtliga scenarier kommer antalet anställda inom finanssektorn att minska ytterligare. Detta gäller framför allt i det tredje scenariot. I samtliga scenarier finns det ett starkt tryck att uppnå kostnadsbesparingar, samtidigt som informations- och kommunikationsteknik ger utrymme för kontinuerliga produktivitetsökningar. För samtliga tre scenarier gäller att den sociala dialogen utvecklas bäst enligt antagandena i det andra scenariot ("en ny världsordning").

Mer information

Rapporten *Financial services: challenges and prospects* finns på <http://www.eurofound.europa.eu/emcc/content/source/eu10001a.htm>

Radoslaw Owczarzak, forskningschef
row@eurofound.europa.eu